

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 50.

НА ЦЕТИЊУ, У ПОНЕЂЕЉНИК 16. ДЕКЕМБРА (28. СТУДЕНОГА) 1874.

ГОДИНА II. (IV.)

ГЛАС ЦРНОГОРЦА излази један пут недељом. Стоје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. н. 84; по год. 3; четврт год. н. 1. 50. н. За СРБИЈУ год. н. 7; по г. н. 3. 50.; четврт н. 1. 75. н. За све друго исто год. н. 8. по год. н. 4.; четврт год. н. 2. За остале влада се за ред 5 поште. Предлата и све издужење илазу се администрацији, а дописи уредништву на Цетиње.

ПРОМЈЕНА ВЛАДЕ У СРБИЈИ.

Дужност нам је рећи своју о овој промјени, а ову дужност налаже нам положај и одношај међу Србијом и Црном Гором, која треба да је вазда братски, чврст и неуздрим. У исто вријеме повећава ову дужност значај сакога догађаја.

Када је министарство, које је прелазило Маринковићевом, пало, ми, руковођени најбратскијим осјећањима и тежињом за постигнућем једине највеће жеље народа нашега, нијесмо се уздржали изјавити, да не жалимо пад тога министарства, јер оно необећавахе ни из далека, да се иде крајшњу циљу народне тежње, т. ј. ослобођењу и уједињењу народа. Ново, Маринковићево министарство поздравили смо са жељом, да пође том неодолјивом струјом народне тежње.

Је ли хтјело поћи, — ми знамо, да није пошло, — ово се показало. Као што видимо из извјештаја о сједицима народне скупштине у Београду узрок је паду Маринковићева министарства, што је његова спољашња политика дошла у сукоб са духом и тежињама народа српскога. Цијела жестока и дуга борба око адресе већине одборске, као и опирање владе против исте, ика се свести на то, да је народна скупштина у првоме реду хтјела да изјави неповјерење влади због њезине спољашње политике и да нагласи правац у томе погледу, који народ жели. А тај је — политика слободе и јединства народнога. У другоме реду долазе потпуна слобода, нужне за унутрашњи развитак и живот Србије. Маринковићева влада или није могла оправдати досадању своју политику, или ако није хтјела, није хтјела ни за будуће прихватити политику, коју народне жеље захтевају.

Од тула сукоб између владе и скупштине, од тула и пад владе.

Ако баш стоји то, да тако звани кабинет од 22. Октобра није био за рад, који народ хоће, онда нико, макар иначе колико поштовао начелника бивше владе, наравно да неће моћи жалити, што је његова влада одступила. Напротив може се радовати, а нарочито и поштовати га због тога, што је одступило, кад је видно да у народном представништву нема ни сигурну већину уз себе.

С тим се можемо опростити са бившом владом. По сад долазимо на саму скупштину, на нов, врло значајан појав у којој, који је, како већ рекосмо, ову промјену владе и проузгодио. Адреса одборске већине, као и гласови, који су се подизали у одбру њезину, па и сами они, (од мањине одборске) који јој нијесу нишли у прилог, изјаснило се бистро и чисто за све унутрашње слободе, које су нужне за развитак и омажење Србије, а изјаснило се за ону спољашњу политику њезину, која ће политика у складу и савезу са свијема народнијем и братскијем елементима извојевати слободу и јединство укупнога народа нашега, изјавише се против досадањег сувишног дипломатисања, које искључује поузање у своју и својој средини снагу, него предаје народ неизвјесности и, шта више, резултату себичнијих рачуна околинијех војничких сила.

Ово је, као што рекосмо врло значајна појава и веома радосна из два изјавија узрока.

Прво, што даје одушевљења и снагу укупном народу нашем, друго, што она мора бити кажи-пут новој влади у њеном владању.

Ми нећемо, а управо и неможемо већ сада да оцјењујемо нову владу. Да сувишничко, чинили би, ако ништа више, бар њој неправо, а да се одмах великом и добром издању, претскли би дјела њезина.

И ако је тешко чекати, пречекати се мора. Што се већ сада казати може, то је оно, што нова влада треба да чини.

А шта треба?

Треба да унутри отвори природне и пуне границе свијем слокодама народнога и државног живота и треба да споља утврђујући савез са једном истом и сродном крајем на славенском југу прихвати рад свепаројас тежње — слободе и јединства.

Према безусловној потреби колико укупнога народа нашега толико и наше југославенске браће, као и према сад изјављеној жељи народа нашега у Србији, то је једино земљиште, које тражи радника, и истијем радницима унапријед обећава вјечито признање.

И нову владу у Србији ми желимо једино на томе земљишту нађети. Неступи ли она, мораће уступити другијема, познанијема, мјесто. Ово не кажемо из какве гођ наміјере, јер с повјерењем и братски предустетало нову владу у Србији, него просто за то, што држило, да другије не може бити и не треба да буде.

У „Обзору“ од 10. Декембра по р. н. а чланак у ком се тужи на изглед у Турској, који се чине на аустрискијем поданицима, о чему смо и ми говорили у 48 броју овога листа. „Обзор“ пише:

„Одношај у сусједној Босни и Херцеговини, увјек за хришћанске поданике турске жалосни и несносни, на колико се трудио у свијет о напредовању Турске на путу цивилизације, и уз све хатихерике и хатихујајуме, којим су сузани тобож обезбједили сигурност живота и иметка хришћана, очевидно оних задњих година окрећу од дана до дана на горе.

У дописима нашега листа из речених земаља, који су долазили од особа поузданих, мирољубивих, било је доста пријера насиља и окупности турскога фанатизма, какове су једна биле у вријеме најжешћег јаничарства. Живот, поштење, вјерска слобода, иметак хришћана, све зависе даље од савоље ага и спахија, које власти у њихову зулуму против хришћанина подупиру. Призори, који су се преклањали догодили у Новој Градници, одкуп су сви иувијни хришћани да савсе главу, морали бјекати и тражити заштиту у Аустрији, показали су јасно, да турска иуварја политика иде за исторјешњем хришћанскога живота, који је послје крискога рата био придига по њеног главу и осјетио у себи достојанство човјече.

Посредовањем велевласти, особито иницијативом Аустрије, повратили су се они страдалицы напрат. Али од овог времена власт турска даје је потпуну слободу разузданости домаћих мухамеданских силника, а она сада претвора се у велики подначни апарат, то у прогањану фанатизмом силника у раји, види све саме уротнике и бунтовнике, које треба у тобожњем интересу царевине потлачити, уништити.

Немислимо, да би ово јадно и неоснаво жалосно стање хришћанске раје склонило било

сјеверне царевине, особито Аустрију, ову традиционалну заштитицу Турске, да промјени своје политичко држање напрема Турској. Ту су морали упливати њим интереси дају сјеверних власта и Аустрија није по њихем мисли, ни њихање криза, овој по Турску неповољној промјени политике, већ се она налази у колу двију сјеверних царевина, како је сходно карактеризирао Андриши, са њезном нашрутом.

Док у Аустро-Угарској кладају односији какви су згодно и жалосно истинито васликали у цислтанској заступничкој кући пригодног расправе прорачуна, доде је она неспособна за сваку самосталну и успјешну акцију у вањској политици. Успјех Андришијев у питању трговачких уговора са подунавским кнежевинама, једна је моћи сматрати његовим добитком, који би потезао из државне снаге; он је у првом реду добитак Русије и Прусије, које су у овом питању дало иницијативу Андришију, да на Аустрију свале одулу Турске за кршење њене суверености.

И збоља, одкад је аустријска политика източна пошла стајом привидно непријатељском напрема Турској, повријеђује она још безобзирније и исте сусједне пријатељске одношаје државити изазивањем Аустрије, које она, ако сада себо поштује, не смје равнодушно трпити, јер их ниједна власт која штије своје достојанство, неби могла ни смјела трпити. Аустријски поданици, којих има као радника, запалја и обртника из Далмације преко 3000 у Босни и Херцеговини, извржени су од њеко доба највећим вексацијама и зулумћарењу од стране турске. Прешлог мјесеца измрцварени су управо у Лијењу на пазару дамаитинских поданица на очи турских власти. Назад три мјесеца уграбили су Турци влаоетну ћерку Мате Шиниуовића аустријскога поданика из Аугбаве, одвели је у Мостар и сљом је погурчили. Аустријански консул у Мостару бљави је тражио напрат малолетну на силу уграбљену девојку, коју су Турци потурчили и за Турчину вјенчали, успркос да је јути велики возир наредио био, да се девојка поврати. Најистинијостарски изговара се, да је добио налог од ћерпатугвернера из Сарајева, познатог крапоије Дериши паше, да девојке не преда, а сада још к току Турци хтједоше сљом уграбити другу аустријску поданицу Мару Кулен.

Зулум турски толико је већ додига аустријским поданицима, да је аустро-угарски консул у Мостару, немогући добити никакве задовољштине ни правде код ондашње владе повукао, како пишу „Нар. листу“ са консулата заступу и прекршило свако обћење с владом, која тако безобзирно пријећа међународни уговор и извржава поруги и понижењу аустријске поданице и њихов консулат. Једна депутација пак аустријских поданика у Мостару дошла је 2. о. н. у Задр, тужити се најјеснику барону Родићу, и мољити га, да се за њих узмеу против турског крвоочеству и нечуженог прогањања. Најјеснијак Родић одговори депутацији наравно, да јој он не може ништа помож ни обећати, јер да је то посло дипломатије. Тај законички, равнидан одговор чини нам се чудноват, јер ако он не може ништа помож, може бар на издежној мјесту извјестити и упозорити како ондашњи некажњени поступак турски, губи углед монархије не само у очима ондашњих данах Турска, него и свијема хришћанскога становништва, којег симпатију би Аустрија радо осигурала.

Депутацију мисли обратити се посебном споменником на краља, а брзојавно је замолала заступника Павлиновића на царевинској вјећу, да он тако тражи помоћ страдајућим Далматинцима у Херцеговини, јер да би иначе били присиљени одрећи се аустријскога поданичтва, ако им држава не може пружити потребну заштиту.

Сада је за гроа Андришија настала дужност, да уврјеђени поданицима испоскује задово-

штину у да не остали на једну свога консула, који је доста част монархије скинуће, застави и прекинуће одишја с владом, која одавно поругом глуми међународни уговор. Најмање може захтевати, да се одавања најјесније обичи и зулућаре најстрожије казне. Ако је истинито пријатељство са сјверним властима, оне ће га у захтеву подупријети. Нека се Андришија угледа у пријер, што га је дала Немачка, кад је прије двије године убијен један немачки мјерник у Приједору. Ради тога убојства објешена су два злочина Турчина, а многи кажњени епитогодншњом тавницом. Сав немачки консул из Сарајева судјеловао је у истраги и свом енергијом тражио и нашао кривце.

Аустро-Угарска до сада је противно обичава да ради, она је обично десановирала консуларне власти, кад су оне одавако поступале. Г. 1865 потргали су Турци почато аустријског консулата на засудањеним дућанима, турских кредитора и по ноћи одишја су робу из њих, па јер је консул енергично просидеовао и захтевао јодпору посланства из Цариграда, добио је укор да ту своју ревност, а аустријско трговачко куће изгубило су своје тражбине. Прије данје године разавали је турска царинска област у Дервенту пошту аустријског консуларног курира и одишја сва писма, па кад је сарјевски генерал консул енергично просидеовао и захтевао, да се најстрожије казне областни органи ради ове грдне поврде међународнога права, добијше му то ревно заузимање за част и углед Аустро-Угарске, награђено тим, да је проти својој вољи и изненада прешао, једино за то, што је својом енергијом узновирио босанског генерал гувернера.

Управо ова слабост или боље немоћ, коју је до сада Аустрија направила Турској засидеовала, главни је узрок, да њеним консулати неуживају углед као они осталих власти, и да су њених поданици често извржени највећој самовола Турака, који знаду, да Аустрија или не може или неже бранити интересе својих поданика. Па ипак сва поука прошлости нејача није још, да она неће и овај пут десановирати свога консула у Мостару.

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Прошлјех дана изишла је у Пешти једна брошура под именом „Угарска конзервативна политика“, коју је написао неки Иван Азбот, тајник у министарству. Споменути књига учинила је велику узбуњеност у политичким круговима, и то се види и од тога, што је писец одма сусцендовао од службе и стављен под дисциплинаријску нетрагу. Брошура је поглавито наперена на грофа Андришија и његову политику; а

уз то докazuje писан историјски, да изгодба од 1867 године није дјело Франца Делка, већ конзервативца Мајлата и Шенкеја, а Делк има само ту заслугу, што је њихово дјело прихватио и изнео. Књига се дијели на пет одјелка: конзервативна струја; Угарска под либерализмом; вођама од 1825 год. до Вилхелма; борба конзервативца за устав; састав Андришије и навојскаду угарска конзервативна политика. У брошури криве се највише либералци, што су увели туђе обичаје и упропастили радничку класу; Андришија називаје човјском сујетним и властољубним, који не трни уза се никаквог капацитета ни такмича. Тај његов састав извором је корупције, невојизму, трговини са службама, куповању гласова, друштвеној деморализацији. Једном ријечи: политичкој, газдинској и моралној пропасти земље.

Прво издање књиге распорало се у мало дана и већ је доживио друго издање. Угарска листови сва мање или више изражавају се против ње.

Уредник утрамонтанског листа „Германе“, Мајунке, који је уједно и члан немачког сабора, написао је у свом органу неке чланке, због којих је осуђен на годину дана тамнице и буде притворен. Мојунков политички пријатељ ставе питање у парламенту; да ли се може заступник затворити док му мандат траје. У овој ствари буду подомогнути и од својих начел политичких противника. Пошто закона у овој ствари нема, заветне се жестоко препирки. Један од заступника предложи, да се влада дозволе, нека донесе законску основу, по којој се не може члан сабора ставити у затвор док му траје мандат. И поред свега што је Бизмарк дао прогласити, да ће одступити ако се овај закључак прихвати, јер у њему сматра знак неповјерљивости, сабор великом већином усвоји речени закључак. Бизмарк одржа ријеч и преда цару оставку, која се уважи.

Познато је, да је у завршној парници Аринжовој исти осуђен на три мјесеца тамнице, у рачунавајући и један мјесец истражног притвора. И осуђени и државни тужоци учинили су призн. Међутим ова парница изишла је на видик много тајно и у Француској учинила велику сензацију, којом настоје да се користе монархички кругови, падеши из Аринжовог расправе закључке, којима ће да докажу, да су вође републиканске стајале у свези са Бизмарком, а већ зна се, како је Бизмарк обљубљен у Францусу.

26. пр. ж. светковали су по обичају у Петрограду ред св. Ђорђа. Том приликом од стране Прусије био је принц Албрехт. На државном банкету надзирао цар руски ову здравцу: „У здравље цара Вилхелма, мога најбољег пријатеља и најстаријег витеза нашег војничког реда“. На ову здравцу одговори пруски принц:

„Не може се тријет више,
Милја нах и сјрт сама,
Нето овог ронства тама;
Већ нах очи потајнише.

Од Косова ми пинитио,
Одидоме наше руке,
Све дворѣи бјесне Турке; —
Такав живот ми живио.

У кући својој робље,
Притежу нас тешија дини;
На својој ско земљи страни,
Ми смо само живо гробље.

Па то сада пренило,
Што се тако нагло јави,
Јесу а зоре злати прани?
Ноћи већ је много било“.

С Дуринатора врха стара,
Тужне земље, тужне вила,
У црво се сва завла, —
Па жалосно одговара:

„Мој несрећни мио роде,
Није зора, није зора!
Веће стара наша жора;
Мора среће и слободе.

Ах, то чудно пренило,
По кој гласе турске паше:
То је крвава браће наше;
Српског стада русиљало.

„Ваше Величанство није је милошћу дозволити, да захвалим на милостијем ријечима, које је Ваше Величанство овај час изговорило. В. Величанство има најбоље, кадас не одек наћи ове ријечи код мога господара. Довућите ми Ваше Величанство да долам, да измолост и дубав, коју сте пруској војци вада показали, она пратије са неугасиљом захвалношћу“.

Из ријечи, које у разнијех пригодама обичај ижају израба важна лица, обичај је да се из њих изводе и различне комбинације. Тако и у овој краткој здравци цара Александра увиђају не баш прелесно расположење према Прусије, као у прешама доба; а одговор пријатељ на здравцу тумаче, да је наредно ласкав. Па и саме немачке новине нијесу као до сад обасује похваљом ријечи цареве, а и руски листови о томе ништа не говоре.

Опет јављају из Беча, да ће на прољеће цар аустријски по сигурно похитити Далмацију. „Земљак“ јавља са изразом радости овај глас, кога су брзојавили и „П. Лојду“ из Беча и вада се риза кориснијем посљедицама за провинцију, говорећи: „Цар ће својим очима разобрити народне потребе, разабрити све што народу треба у моралном и материјалном смислу, увијести да нападати из данашњи прилаз далматинског политичне управе основна исвајући у народном, ни у државном интересу, паде да так прављен треба све то даје мис, ако се хоће народни интерес у државну корист прохитати“.

Кад се у бечком државном сабору расиравало прорачун и министарства трговине, говорно је далматински заступник д.р Кларн и темелито разложно ставља аустријске трговачке марине, нарочито наглашавајући на важност пражорја колико за трговину и промет, толико опет за положај Аустрије као велике силе, те је јодносно сљедећу резолуцију: 1) да се што прије предложи законска основа, којом се новосаграђени бродови овраштају за пет година од паћања обртине и доходарине, и само половину дукирне у домаћим лукама; 2) да се даде припожаћ поморском вересиском друштву, и ако буде потреба, да се да државни кредит; 3) да се пренивачи службени законик о једногодишњој добровољачкој служби так, да поморски каветани и поручници буду примљени у једногодишњу службу као кадети и. кр. флоте. А код наслоза „подпоре“ предлагао је, да се избривана од одбора свота од 20 хил. т. као припожаћ поморском друштву и Пелешцу уврети у прорачун. Извјеститељ д.р Хербст побијао је овај предлог, те је при гласовању, као што се надали од Немачке, и пролао. Тако је и опет показала вољина немачка у бечком „рајхсрату“, како је пријатељ Далмације и њеног добра и напредка.

У прерзаској народној скупштини

ПОДЛИСТАК.

ЈЕ ЛИ ЗОРА.

Спустила се воћна тавна,
Спустила се на брегове,
На парши и градове,
И на српска пола рава.

Ии од куда нема зрака,
Само мјесец што се креће,
Те по тавној ноћи меће,
Мјесец, круни врла мрва.

Оо гдје која звјезда падне,
То знамемо сужна роба,
Који бјежи од свог гроба,
Ах, из куће своје јадне.

Али тавна воћна ова,
Није као друге ноћи,
Мислиш неће нигда проћи,
Она траје од Косова.

У сред таме у сред јада,
На један пут пренило,
Далеко се растурило; —
Пренило из ненада.

Гласова се од свуд чуше:
„Та је ли то зора веће?
Зора мило српске среће“.
Срби у глас повикнуше.

То је нова злокобница, —
То је јоште једна рана,
Српском срцу придолава;
То крвава Подгорница.

То је јоште Турчин крети,
Која српску крвију лије,
Не од жеђи да је пије;
Нето само од објести.

Нема Српству нема зоре,
Док јуначки неспрегнете,
Док се сложио нелагнете;
Докле Стамбол негаворе.

Док јуначко оне чете:
Са Локћена Пригорина,
А с Рудника млади борни,
На Косово не полете.

Шта је сабљом изгубљено,
То добити сабљом треба;
Сунце српског измет неба,
У крви је утољено.

Из виров крви саме,
Ово ће се опет даћи
И слобода српске нићи,
А нештаће ове таме.

Цетиње, 1874.

Л. П. Некадовић.

читан је по трећи пут и прихвати закон, по коме свако лице, које није пореклом из Француске ни из француски поданик, ако у својој домовини не обавља војничку службу подпада као и сваки Француз домаћем војничком закону.

Д О П И С И

(Т. С.) БЕЧ, 2. Децембра. — (Из разговора. — Дебата о буџету. — Опозиција. — Влада и левицарске странке. — Метенто мога. — Бизмаркова политика и Армијова партија).

Ово последње двије недеље дана готово се непрекидно водила у рајхсрату дебата о буџету. Том је приликом било врло важних коментата, по изгледа сагледа — и то ваља довести напомену — да је изгледа из наших уставотворца оно сажето поздравље, што је некада у њима било и што је учинило, да су се они одиста понашали према Словенима као господари. Истина, они и сада још берају стару своју политику, али то поглављем чине јорке ради. У ствари пак и они знају — боље можда но ми што знамо — да им се приближује крај и да је у овој држави данашња система централизације и преподаништва једног народа над другим сасвим немогућа постала, и то у сваком погледу. Данашња система издише под тешким ударцем, што их је сама проузроковала. Незадовољство аустријских народа, насилничка политика наспрам оних, хрбиво руковођење са финансијарама, непоштерење у свим круговима и најзад потпуна неспособност истих државника њихових — узроци су предстојећем паду њиховом.

По повраћајући се омет предмету с којим смо започели, ваља нам коју преговорити о последњој буџетној дебати, у којој се опозиција са свом снагом борила против нападају уставотворца и против изгледа владиних, која сјигера на германизацију словенских народа у Аустрији. Био је говор о школама. Најприје се заузму за ову ствар моравски посланици и доказиваху фактима и бројевима, на који начин влада и уставотворци на томе раде, да ову програм изведу. Међу њим, Пражак, Вурм и Вебер (деklarанти из Моравске) одурирали су се својски. Њих потпомагаху Словени и Чинчачи из Шлезије. Грајтер из Тирола, Херман из Штирије и Бернхард из горње Аустрије, омет су са свога гледишта докљивали народност, увераво шкољаност данашње владавине. Влада на овакове оптужбе скоро није никакво одговорила, а противничке странке, познато су саучествовале у расправи, јер они уједино не знаху, како да одговоре опозиционарима. Једини Фуке (Њемац из Моравске) усудио се је говорити, али поред свега тога није му за руком пошло опротивити оно што су десничари навели биле за доказ тврђењу њиховом. Принцип и потпуно негационо мишљење Фуке заоста у чини тобож утврђеном чувстват његових другова. Уопште бјеше све, што су левицари наводили и све о чему су говорили тако познато и у ствари тако неосновано, да су то и сами њихови јастови признали морали. „Где су ова времена“ тако говореше један од већих овдашњих јастова, кад још имаше извршних и способних људи у парламенту и на министарским столцима“. Ово је дакле подпуна резинација. Боље не могу себи написати политички тежакост свој, по што учинише са ово неколико рјечеи.

Новинарство и публика показаша велики интерес партици Армијовој, која је прије нећељу дана у Берлину одпочела. Јасно нам се приказује ова ствар. Два се сушарника сукобише, обојица са различитим политичким напорима. Бизмарк видљиво, гдје заступа практичну, безобзирну политику одржања самог себе, која се оснива на праву јачања над слабљима; а Армија видљиво, гдје се отима да што прије државног концелара обори, јер њему т. ј. Армији чини се оваква политика некорисна по напредовање Њемачке; он заступа консерватизам и на томе ради, да се и у самој Француској успостави монархија, којој је најжешћи противник Бизмарк али не за то, што је он можда наклонен републици или што би рад да се учврсти либерализам, но једино тога ради, да се република немогућно појави, да се дакле на оваком негативном начин докаже корист, која пристиче из монархије. Друго пак и то је Бизмарк на уму имао, да никако не допустити клерикализам, с којима се бори, да протрју мах, што би одма наступило, кад би се у Француској на каква монархија у-

споставила. Ово је дакле главни повод, за што је Бизмарк она начела заступао. Армија пак, немогући своју намеру извршити одступи од ње, шта посланичког. Но, да неби она акта, која је он за приватна сматрао и која се односашу на расправу између њега и канцелара, поново их је са собом. Ово је било Бизмарку повољно, јер се на овај начин најлакше могао отрести сушарника свога. Што се тиче начела, то омишља ни за једног ни за другог, јер са либералног гледишта оба су права хрђала. Бизмарк можда има са свога гледишта право, али са општег гледишта и са обзиром на човјечанство морамо рећи, да је начело, које су до сада исповједали Левоити, и које гласи: „Њеже освештава средства“ прешло и на политику 19 вијека, чији је продукт и сада при заступници државни канцелар кнез Бизмарк. И са свога становишта морамо осујити Бизмарка и политику његову, која је овак дана у берлинској судници завршила кулминацију.

Из ПОДГОРИЦЕ, 10. Децембра. — Наје могуће описати какав страх влада у овој вароши од задњих догађаја. Свако стоји на највећем опрезу. Трговина је по готову сва престала; нити ко на то мисли, но се свако о јаву забавио и упрко очу на Скадар, чекајући шта ће се тако свршити. Ниши домаћи Турци нијеју у највећем страху од Хришћана. Они се боје жестокој осуди својих једнопотерника, а ниши опет да се не понови и на њима сјеча. Међутим турске власти плазе на све и сваку маленост, особито се пак боје, да не јавља ко тако што се ако чини, и да не држе лажни потајно сиомење са Црној Гором, од које се ујесио боје, јер знају, да ако дође до експлозије, да су они при на реду.

Ове сестре побеглих Јуса Мучина јавно дијеле новац и потлађују свакога који се позива на свједочбу у Скадар, само да сачувају своје брџанине и остале злочине. Кога не могу обратити на своју страну за новце, оноко преко другог Турка пријете да ће погинути, ако би пред њомеијом казао онако како је. Тако је баш неки дан био позван наш свештеник поп Јако Поповић у Скадар, да каже шта зна. Он је био очевидан кривог дјела и изразио се пред Хришћанима, да ће све казати право, па ја главно изгубио. Напротив чујемо да је у Скадру рекао, да ништа није видео, нити што зна о злочинству. То је исто било и са Јефтом Трајковићем и Радом Радчићем. И они, на страхоту наци, од страха рекосе онако, како су на у поласку наци домаћи Турци рекли. На овога Јефто Трајковић кажу, ако је истина, позвао се за свједока Суљо Мушумић, и тако Хришћани у корист Турчина осјеђују. Видате што чини страх!

Мехмед-паша, упростије вароши, кажу да се изглеђу осталих најбоље одликује у овом послу. Он свакоме на кретану да каже, шта ће и како ће у Скадру говорити. И тако, као што вам рекоса, илз и највише кулминација и слабљина, која чине и говоре како Турци оће, а сутра ће и они исти нож под главо ставити.

Овдашњим нашим трговци, Арсу Радичевићу разбјеше Турци ноћу догађу, и покродосе све што могућу собом понијети. Хоће да реку, да је ово учињено из кривости, што речеи Арсо има дућан и трговину своју и на Даниловграду у Црној Гори; али се мени чини, да није само то учињено из кривости, него и из користи и воље за грабежом, које ће опет сутра кога од највише постићи. Сирока Арсо пријавио је догађај суду, но на то није нико ни главе обрнуо.

С ЊЕГУША, 10. Децембра. — Завијући да збор и договор у сваком послу има велики упали на само дјело, а нарочито у школскоме раду, то овдашњи учитељи ове главне осн. школе позивање обавише учитеље из Њемачке и Бјелци, те се састадоше 8. м. у овој школи, да се разговоре о томе, шта је који да сада радио и како ће унапредити у овој школској години. На овом састанку нарочито ишли су једни другог да обавијесте, какав се у пракси показује успјех школски држећи се прењива и додатака, који су усвојени на задњој главној учитељској скупштини. Државној јесене на Петњи. Пошто је сваки државно по којој лекцију из појединијех предмета да покаже како к њи ради, изаше да је све добро и у начин, изумијајући неке не баш велике погрешке, што се односе на то, како је који схватио саку ствар.

Ова учитељска зборница ичају између и лога нарочито ту добру страну, што се воједи погрешке лакше у договору виде и исправе, и уз то постигав се из обавијести и потпуно једнакост у предавању.

Г. г. учитељи ће и унапредити, бар сваки два мјесеца, да се на одачено мјесто сакупе, и мисао да позову још неколицину обавијести својих садргува на састанак.

Овдашње отрошно школско здање, на које су Његуши доста блага издали, није било потпуно уређено. Сада су пак предузели рад и надамо се да ће за кратко пријеме бити потпуно уређено.

Ове године у овдашњим четири разреда долази преко стотину дјеце, и то — да је у похвалу родитељима и главарија племенскијем — потпуно редовно.

Б. о. м. прославили смо и ми свечано и носило ишеним нашега Са. књаза и Господара.

ПЕТИЊЕ, 16. Децембра. — О големиј несрећи у Скадру — о чему смо ишли у прошлом броју влада брзојави глас — вадики из пријатељског писма ишлоше: „Јуче поћох да видим страховите разлике што је гром произвео у Скадарској граду. Ове су одлично силни истребни, киша непрекидно пада, громова тријеште на све стране, али сијеге нема. Једно јутро гром грому недовољно одлучи, а од једнога затресе се земља, у кући све се уздрма и попада, мисах кућа се обори. То је било ушлео удара грома у градску барутану. Скадарски је град на брежуљку више Бојане, око кога се шири Скадарски пазар и друге махале, али је далеко од другог дијела вароши у коме смо ми три четврти сахата. Гром кад је ударио у барутану, произвео је тако силну експлозију, да је све срушено што је у граду било; једне куће није остало да није сва у развалине претворена; бедени су сурвани, жуњари обалеи, касарне понадише. Како је град на бријеги, бедени су се сурвали низ брдо на околине куће, зидови барутане, зидови од фишера и од топова па и сами топови понадили су на куће испод града и све у развалине преобратило.

У кућама су притиснута човјек и стотинама владе их жртве испод руина. Стражар који је код барутане стојао бачен је по сахата далеко од града. Камене је бачено црно сахат далеко, падало је на куће и домио...

А један опет очевидан долаз из Скадра прича ми, да се држи да ах је преко 300 жртвијех. За 150 војника илзала ништа с не зна. У онај мах кад је експлодирао, тај је Скадар био као у њеком пламену, и за тајев га притисли десетки тана. Рече даље, да турска власт крије број жртвијех. Гром није ударио као што се држало у велику небезбаву, него у малу. У великој (која је прије била припа Вукашинева) има много више материјала и они је главни. Дозоват за ску околина.

Н О В О С Т И

ДАМАЦИЈА. — Каванска општина позвала је председнику бечког државног сабора протест против тврђења Кларова, који је заступник у Бечу, да у Далмацији постоји још која народност осим српско-хрватске, и позвала је све остале општине у покрајини, да и оно исто учине. Сарадин одзивао се је одма.

ВОЈВОДИНА. — Политички лист „Панчевац“ престао је излазити. Уредник његов Јован Павловић преселио се из Панчева у Земун, гдје ће излазити нова политички лист „Граничар“.

ИТАЛИЈА. — Краљ је прихватио деутације сената и заступничке куће које су му предлажале адресе обавијугу корпорација. Када су му дотични председници прочитали адресе, очитовали су, да ће обавијугу куће изстојати, да задовоље жељама краља и народа. Краљ се захвали и изрази наду, да ће моћи легислативна створити законе, какве земља од ње очекује.

ФРАНЦУСКА. — Министар спљаних послова предво је одговор на шпановску споменницу. Одговор не побија приговоре шпановског владе, већ даје уверења, да ће настојати да се одклони све оно, што би повод дало неспоразумљену ове двије државе; али опротивљава приговору у погледу Дон Карлоса и државна француских области.

ГРЧКА. — Опоозиција истузила је из коморе и предлаже краљу споменику са 58 подписа. У скупштини остало је 90 алади оданих чланова; пошто је нужно по закону њих 96 да могу рјешавати о закључцима, то је скупштина постала испуњена опозиције неспособна да доноси рјешења.

РУСИЈА. — Новине баве се још једнако са немирима, који се појавише на некијем вишијем заводима. Њеки листови бацише више кривице на дотичне учитеље но на ученике и чине њих одговорне. Ред је и мир свуда повраћен.

КЊИЖЕВНОСТ.

У државној штампарији штампана се књига мјесечног часописа за књижевност, популарну науку и друштвени живот, који ће од нове године почети излазити под насловом:

„ОТАЦИНИ“.

У првим књигама тога књижевног органа биће ови чланци:

I. Савко, из народне прошлости: „Стеван Душан“ историјски роман од Владана Ђорђевића. „Проклети каи“, приповјетка из нашег приморја, од Степана Ђубише. — II. Слике из садашњег народног живота: „Селани“, приповјетка из сеоског живота у припоријској нахлији, из године 1857, од Ђуре Јакшића. „Ујетничкога синовица“, приповјетка Милорада П. Шапчанина. „Мати г. Пандурова“, новела из биоградског живота, од Владана Ђорђевића. „Катанска буна“, приповјетка из г. 1842 од Милорада П. Шапчанина. „Почерка“, приповјетка из биоградског бунбарства, од Владана Ђорђевића. — III. Лирске, епске и драмске pjesме, у стиховима и у прози: „Отачбина“, pjesма од Ђ. Јакшића. „Појезија“, pjesма од М. П. Шапчанина. „Марселеза“, драма од Готшила у стиховима Р. Јазаревића. — IV. Путници: „Швајцарска и Швајцарци“, од једног италијанског путника, српски од В. Караџића. „Путничке црте“, (из Аустрије, Немачке и Француске) од Владана Ђорђевића. — V. Етнографско-статистичке расправе и чланци: „Јелада и Јелани“, од Стојана Новаковића. „О Ружуница“, од Настаса Петровића. „О Бугарија“, и о њиховој књижевности, од Ст. Новаковића. „Статистика школска у Србији, од Богдана Јовановића. „О Словенија“ и њиховој књижевности од Стојана Новаковића. — VI. Наука о природи, са лексиконским: „Борба за остварење“, од Р. Јазаревића. „Вода“ у хемијско-столошком погледу од Силе Јозовића. „Боловање у Србији за поточних 30 година по изјављивању окупних дежара од др. В. Ђорђевића. VII. Филозофија и етнологија: „Теорија и пракса“, од М. Кујунџића. „Историја романа“ уопште и српске приче на по се, од В. Ђорђевића. — VIII. Историја, право и државне науке: „Ђурађ Бранковић, историјски студија од Чедомија Митовића. „Напојница Богословије књига“ и нова епоха у правој науци од Г. Гершића. „Наше еколошко развиће“, пошвени од године 1856 од Степана Р. Поповића. — IX. Војне науке: „Град Краљевића Марка“, близу Прилепа, од пуковника Ф. Заха. — X. Критике, рецензије о најновијим појавина у књижевности: „Јели Монтетијева о Србији“, од Светозара Николајевића. — XI. Мјесечни прегледи (у сваком броју) а) позитивни преглед б) књижевни преглед в) позоришни преглед. — XII. Имена свију чланова у последњим бројевима свију српских и јужно-словенских књижевних листова.

Осим књижевних војина смо радове пошвени са споменути, обављају се радити на „Отачбини“ још и ова господа: др Ђуро Јакшић, др Валтазар Богосић, г. Ђубомир Каљевић, др Никола Крстић, др Јозеф Докић, др Сава Петровић, проф. Св. Вуковић. У осталим овим се једино унаполажу и сви остали књижевници српски, који се с нама савију у томе, да је оваков књижевни орган нашег народа потребан, да постану суратници на „Отачбини“. Добру ствар, тежљиво изражену, не само да ћемо прихвати, него ћемо је и новачко добро наградити, па макар је плаћао и каква наш начелни противник, јер нли је најважније: народна просвета, уно ослобођење,

тај сунтаствени и први услов свију других слобода и благостања.

„Отачбина“ ће излазити у мјесечним свескама од десет штампаних табака, у формату мало већем него што је „Гласник српског ученог друштва“.

Цијена је за годину, дано за 120 великих штамп. табака, само 80 гроша чар. или 8 форината у банцима, за по године или за шест књига 40 гроша чар. или 4. форинта ауст. вр. за 3 мјесца 20 гроша чар. или 2 ф. а. вр.

Преплате се шаље: Из Србије уредништву (Кастрићева улица бр. 27) или, коме је удесније, поткижарима, по окружниј мјестима и парохијама. Из осталих српских и страних земаља књижари Велимира Влакића у Београду.

Скупљачима преплатица Једнајеста књига на дар.

Прва књига „Отачбине“ разаслаће се 1. нов. Јануара 1875 г.

У Београду, 20 Новембра 1874 г.

Власник и уредник „Отачбине“
ВЛАДАН ЂОРЂЕВИЋ.

Ишла је друга свеска „Србадије“ са овим садржајем:

Текст: „Тријепа спасен, роман Јаше Игњатијевића (продужење). — Сирота Банашица, од Ђ. Јакшића. — Дивно мјесто pjesма Мите Поповића. — Сиротица, од Ивана Тургењева (продужење). — Манастири и цркве у Херцеговини. Написао Вук Врчевић (продужење). — Грађа за биографију Вука Ст. Караџића (продужење). — Народне умотворине, Пјеталице, скупине у Херцеговини Вук Врчевић (продужење). — Арсеније Стојковић. — Пригорци на стражи. — Бока. Написао Ст. Ђубиша. — Мисирско сахрањивање жртаца. — Диоклецијанова палата у Сплету. — Разне биљешке. Школе. Друштва. Индустија. Библиографија“.

Слике: „Арсеније Стојковић, владика будишких. — Пригорци на стражи. Слика Јарослава Черњака. — Слика из Босне: Котор — Будва. — Дивно мјесто Мисирско сахрањивање жртаца. — Диоклецијанова палата у Сплету“.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Путовање по Африци). Чувени немачки путник др Нахтигал дошао је са свога пута по унутрашњости Африке у Кајро. На банкету, који је данан у почаст његову, говорио је о своме путовању и што је свега на путу доживио и како је често био у прилици да га људжери поједу. Из његове бесједе надикмо ове податке. У години 1869 кренуо је из Триполиса у унутрашњост земље. Кад је приспио у Језуц нађе се случајно са знаменитом и одважним путником госпођицом Тине, во се брзо од ње растапи, будући је она одпутвала у земљу Туарек, а Нахтигал оде у Тибест. На исрећу урођеници у Туарку ујоре грозном смрћу госпођицу Тине. У Тибести крене природосвитац у државу Борну, да преда тамошњем султану дарове, које му је одликован пруски краљ као захвално признање што је дао заштити немачким путницима Фоглу и Бауерману. На двору султановом у Борни проведе цијелу 1867 годину, за тијем узме свој путнички штап и крене у земљу Вадај, у којој су вишеспоржута два путника из кинибалских начин скончили. И у овој земљи прими га султан са благонаклоношћу, и као да се његово црно величанство стидио чина, кога су учинили његови поданици на нечаклијем путничкима и ипучењацима. Од сваке руке настојавање Нахтигал да се изјави потанко о грозној смрти путника и да добије у руке њихова писма и биљешке, но све узалуд. И у Вадају пробаши годину дана па у почетку 1874 г. крене са једињем караваном у Агару, која је баш у то вријеме заплетена била у рат са Мисиром и одатле уз големе опасности пријеђе у Мисир.

(Колико Американци троше на просвјету). У Америцији је све чудновато и велико, па се мора похвалити, да су грождари не мање и у давању на просвјетне цијели више но ико други на свијету. Комесар савезног бироа за просвјету у сјеверијем савезу државиња Катон у његовом скоро изданом годишњем

извјештају износи на видик колико је у 1873 године плао прилога на просвјетне сврхе и то не само од милионара, него и од особа умјереног имања. Тако Парсон Стевенс, притежњик хотелу у Њу-Јорку даровао је 50,000 долара за једну вишу грађанску школу, савсар Мерган исто у Њу-Јорку 30,000 дол. за учитељску школу у Њу-Церсеју. Дале има да се спомене Чарло Морган из Њу-Јорка који је дао 111,000 дол. за установљење јутарње школе у Конектикуту, Уљем Вилраит 20,000 дол. за вишу знагствени завод у Њубурипорту, госпођа Сев у Бостону даровала је 100,000 дол. за школу природнијех наука, која је установљена од њеног оца у друштву са Андерсоном, те је приложио 50,000 и земљиште у Валуном, који даде 20,000 долара. Аза Вантне дарова 50,000 за једну просвјету на свучишћу у Пенсилванији; Олендр 35,000 за просвјету у Јанчестру у Пенсилванији; Б. Е. Доце и друга тројица 340,000 дол. за богословски семинариј у Њу-Јорку. Е. Бернеј 75,000 дол. за Генизоново свучишће; Хајрем Сајат у друштву неколко пријатеља 138,000 дол. за колегијум у Гелру. Свучишће у Херберсу и Месечузету добило је исто прошле године 179,000 дол. дара; колегијум „Албијон“ у Мачигану 110,000 и т. д. Па и сами просвјери од овога са трудом и напором стеченог имања показују се напредно дарежљиви. Цијели ступци могли би се исписати са именима приложника.

(Занимљива осуда пороте). Он и она нишљаху, да из њих никад супруга и супруге, а узрок су треће особе. Савјетници што није суђола једина жела и срећа, почеше туговати и вепути. Она смисли прва помоћ, а он ју послуша. За њезине новце узме револвер и набије, те ће по њезиној молби и њој свој обећању најпрви њу, а онда себе раставити животом. Избиља испали прву цијев и она остаде мртва — нагесну другу но та зајата. У то опазн своје злато у крви, трње га пролетиније цијелију тјелу, рука му клону и он беже као мавит равно к суду, да испроводи цијелу страхоту. — У том случају изрекла је порота у Брну пред досетак два осуду. Државни одјетник предложи, да нека се младих изрекне кривоц ујорства (како би и био по првашњем кривеном поступку), а бранилац младих доказивао је, да му је брањеник био просто оружје вод ујорства, да му се дакле не може рећи, да је он свиксно и пошчино ујорство. Порота је изрекла, да није учинио ујорство, већ је поступио проти свјурности живота, те је суд објуженика с тога опсудно на затвор од три мјесца.

(У шупљини раста). У Мађарској некако од Темишвара кад су посјејали један стари грм, који од пактијека бјеше шуваљ, нађу кости људске и поред њих нож јатајати, и друго старинско оружје. Но испитивању истих остатака, држе, да је у вријеме турскога рата, имао турски рањеник, бјежећи сакрио се у шупљину тога раста, и ту ујро.

(Немојте ме, и онако нехасни). Пешаков дупек, који је у Прусији због крађе и због скитавје једнајест пута био осуђен, имао је недавно у Грцу пред поротом одговарати због више крађа. Кад је државни одјетник предложи, нека се казни затвором од пет до десет година, упитао је онуђенога предједник, има ли још шта казати, чим си свикси помоћи. „Не“, одговори онуђеник, „но само сам хотио високи збор судца заклити, нека ме не бедеса оштро. Ево ме, сад очито и од срца говорим: чим чојека дуље затварају, тим је он гора. Вјерујте ми, госпоно, говорио сам живу истину, коју сам на себи саму опазно. Да ме у Прусији не буду због неколико првањих формига затворили осам година, никад мене са свијем овом опак. Судите дакле разборито и сјетите се, да су пруски закони од мене учинили дупека“.

(Разбио се брод). Пароброд „Ризано“ потопио се је близу Бреста. Тај брод властивитио тршћанскога друштва „Societa Adria“. Возио је јечам из Берхана у Антверпен. Сви су се људи осим једног избавили. Брод је осигуран код тршћанских друштва до 335,000 ф.